

Mahmoud Zayyat - Stringer - AFP

המלחמה הבאה עם חזבאללה – שיקולים אסטרטגיים ואופרטיביים

אודי דקל ואסף אוריון

INSS

המכון למחקרי ביטחון לאומי

THE INSTITUTE FOR NATIONAL SECURITY STUDIES

INCORPORATING THE JAFFEE
CENTER FOR STRATEGIC STUDIES

TEL AVIV UNIVERSITY
אוניברסיטת תל אביב

**עשור
למלחמת
לבנון**

העשור החולף עולה כי עימות עם חזבאללה הוא רק שאלה של זמן.¹ המלחמה בסוריה הביאה לתהליכי היחלשות והתפרקות בפועל של הצבא הסורי. לפיכך, האיום הצבאי העיקרי הנשקף כיום לישראל בזירה הצפונית הוא חזבאללה. הארגון, שלמעשה הוא הכוח הפוליטי והצבאי המרכזי בלבנון, צויד מאז מלחמת לבנון השנייה בעשרות אלפי טילים ורקטות, המכסים את כל שטחה של ישראל, ומעניקים לו יכולות משופרות. אלו נובעות מאספקה איראנית וסורית של טילי קרקע-קרקע מדויקים יותר, של כלי טיס בלתי מאוישים (כטב"ם) תוקפים, של טילי חוץ-ים ושל מערכות הגנה אווירית מתקדמות. בד בבד, לוחמי חזבאללה צוברים ניסיון מבצעי בלחימתם בסוריה, לצד צבאו של בשאר אל-אסד, במורדים וב"מדינה האסלאמית". יש גם סימנים לשיפור ביכולות לוחמת הגרילה של הארגון. זאת ועוד, חזבאללה פיתח יכולות לחימה של כוחות מיוחדים, המסוגלים לחדור לישראל ולהשתלט על יישוב או על מתקן חיוני.

האיום הצבאי הישיר העיקרי הנשקף לישראל ב־2016 הוא, לפיכך, מכיוון חזבאללה (בתמיכה איראנית). ישראל נדרשת להיות מוכנה לתרחישי הסלמה בזירה הצפונית, למרות שחזבאללה מעורב "מעל לראש" במלחמה בסוריה. הידרדרות למלחמה של ישראל עם חזבאללה יכולה להתפתח ממגוון של תרחישים, הקשורים לחוסר היציבות המאפיין את הזירה הצפונית, הן בסוריה והן בלבנון. שני התרחישים המוחשיים ביותר בהקשר זה הם:

- תגובה חריפה של חזבאללה על תקיפה ישראלית של נשק מתקדם המועבר משטח סוריה ללבנון. אמנם, לאורך שנות המלחמה בסוריה עוצבו "כללי משחק" בין ישראל לחזבאללה, לפיהם ישראל לא מתערבת בנעשה בסוריה, למעט סיכול איומים מוחשיים והעברות אמצעי לחימה מתקדמים לחזבאללה. במסגרת כללים אלה, תקיפה של ישראל על שיירות בסוריה המובילות נשק לחזבאללה אינה גוררת תגובה של הארגון בצורת תקיפה של מטרות ישראליות. אולם, אם ישראל תתקוף בלבנון, חזבאללה יחוש ככל הנראה מחויב

צה"ל אינו מסתיר את העובדה שהוא מתכוון למלחמה הבאה בלבנון. הוא עושה זאת על בסיס הלמידה ויישום הלקחים ממלחמת לבנון השנייה, עם ההתאמות הנדרשות לאור השינויים במציאות האסטרטגית, ובפרט בזירה הצפונית. אסטרטגיית צה"ל, שפורסמה ב־2015 ומהווה את המצפן לבניין הכוח הצבאי ולהפעלתו, מציינת כי מלחמה בלבנון היא אחד מתרחישי הייחוס אליהם יש להתכונן. ההישג הנדרש המוגדר לצבא במלחמה כזו הוא הכרעה ברמה האופרטיבית מול כוחות חזבאללה, תוך פגיעה משמעותית ביכולותיו, ניצחון ברמה האסטרטגית שמשמעותו השגת היעדים המדיניים שיקבע הדרג המדיני, והיכולת

האיום הצבאי העיקרי הנשקף כיום לישראל בזירה הצפונית הוא חזבאללה. הארגון, שלמעשה הוא הכוח הפוליטי והצבאי המרכזי בלבנון, צויד מאז מלחמת לבנון השנייה בעשרות אלפי טילים ורקטות, המכסים את כל שטחה של ישראל, ומעניקים לו יכולות משופרות. אלו נובעות מאספקה איראנית וסורית של טילי קרקע-קרקע מדויקים יותר, של כלי טיס בלתי מאוישים (כטב"ם) תוקפים, של טילי חוץ-ים ושל מערכות הגנה אווירית מתקדמות

לכפות על האויב את תנאי ישראל להפסקת אש או להסדרה מדינית. התפיסה המבצעית במלחמה בזירה הצפונית מבוססת על הגנה חזקה המיועדת להשיג ביטחון לעורף ולשמור על חוסנו, בשילוב עם התקפה באש מסיבית ומדויקת וביצוע תמרון קרקעי רב-עוצבתי מהיר, שיאפשר גישה למרכזי הכובד של חזבאללה ופגיעה בהם.

חזבאללה – האיום המרכזי אליו מתכוון צה"ל

הערכת המצב האסטרטגית של ממשלת ישראל סימנה את חזבאללה כזרוע הביצועית של הציר השיעי המונהג על ידי איראן וכאיום הצבאי המרכזי על ישראל. על רקע זה צה"ל נדרש להיערך להתפרצות מלחמה בזירה הצפונית. מהתבטאויות של קצינים בכירים בצה"ל במהלך

המאמר לקוח ממזכר מיוחד: **'העשור השקט': 2006-2016**, בהוצאת המכון למחקרי ביטחון לאומי, שצפוי להתפרסם במהלך 2016.

במקרה שחזבאללה ייזום הסלמה מול ישראל, כזו שתסב נזק כבד ללבנון.

ההנחיה המדינית

בשנים האחרונות ניכר כי הדרג הפוליטי בישראל בוחר לשמר את המצב הביטחוני האזורי הקיים, תוך מתן עדיפות לשימוש באמצעים תודעתיים. העובדה שמדינת ישראל אינה שואפת להרחיב את תחומי אחיזתה ונמצאת במצב של רווחה יחסית, מובילה למדיניות המעדיפה את הסטטוס קוו על פני אופציות אחרות שיש בהן רמת סיכון ואיזודאות גבוהה. פעולות צבאיות שמבקשות לתת מענה לשימור הסטטוס קוו ממוקדות בהכרח בהגנה, שכן הן אינן מבקשות להביא לשינוי מהותי במצב הקיים. לכן, המניעים ליציאה לפעולה צבאית יהיו לרוב הצורך להגיב על פעולות עוינות כלפי ישראל כאשר ההרתעה הישראלית נשחקת, ובעיקר כאשר הדרג המדיני יזהה דרישה מצד הציבור לפעול באופן צבאי.

כשהיריב הוא שחקן תת־מדינתי כמו חזבאללה, עליו לא חלים הכללים והסטנדרטים הבינלאומיים של מדינות, קשה לתרגם הצלחה אופרטיבית להישג מדיני, והקשר הישיר בין השניים בסוג זה של עימותים אסימטריים אף הולך ומיטשטש. בנוסף, כאשר התכלית האסטרטגית היא שימור המצב הקיים, כל אירוע שמסכן אותה – ירי רקטי, חטיפת חייל, חדירה ליישוב ישראלי לפיגוע טרור – מתעצם והופך למשמעותי הרבה יותר מאשר חשיבותו האסטרטגית והשפעתו בפועל. זאת ועוד, כאשר חותרים לשימור הסטטוס קוו, מזניחים באופן טבעי את חיפוש ההזדמנויות המדיניות, ואולי אף מתקשים לזהות אותן.

בנתונים אלה מתקשה הדרג המדיני בישראל להגדיר לצה"ל באופן ממוקד את ציפיותיו לגבי תוצאות המלחמה הבאה עם חזבאללה. זאת, למעט הנחת העבודה הגורסת שעל התוצאות להיות יותר חד־משמעיות ופחות ניתנות למניפולציה של נסראללה משהיה במלחמת לבנון השנייה. כדי לשפר את אופן ההתמודדות של ישראל עם המערכה הבאה, לפנייה ובמהלכה,

להגיב, בין היתר כדי למנוע את הרחבת חופש הפעולה של צה"ל ושינוי "כללי המשחק".

- תרחיש נוסף עלול להתפתח כתוצאה מהחלטת חזבאללה, בגיבוי איראני, לנסות להקים תשתיות טרור נגד ישראל ברמת הגולן. ישראל כבר הודיעה שלא תוכל להשלים עם התפתחות כזו ואם היא תתממש, היא תיאלץ להגיב.²

מזכ"ל חזבאללה, חסן נסראללה, מאמין ככל הנראה כי לישראל אין אסטרטגיה מגובשת להתמודדות מול ארגונו. הוא ניסח תפיסת הפעלה ואסטרטגיה של חזבאללה הנשענת על היסודות הבאים:

- יצירת **מאזן הרתעה מול ישראל**, באמצעות יכולת לתקוף את העורף האזרחי והאסטרטגי שלה עם עשרות אלפי טילים, רקטות וכלי טיס לא מאוישים, בעלי יכולות דיוק גבוהות עד כדי פגיעה ישירה במתקנים אסטרטגיים.³

- **התשת ישראל מדי יום** לאורך תקופה ממושכת (שבועות), ואיום בפגיעה ברציפות התפקודית ושיבוש שגרת החיים של העורף הישראלי – האסטרטגי והאזרחי.

- **יכולת שרידות גבוהה של הארגון ויתירות ביכולותיו**. אלו מושגות דרך הקפדה על חשאיות ו"חתימה נמוכה", פיצול הכוחות הלוחמים, הסתרת אמצעי הלחימה בשטח, היטמעות בסביבה האזרחית (מאות משגרים הממוקמים בבתיים וטעונים בטיילים) ותשתיות תת־קרקעיות.⁴

- **תמיכה של איראן כמעצמה אזורית**, המעניקה לארגון אורך נשימה, יחד עם שמירה על עורף אסטרטגי וערוצי אספקה פתוחים מחוץ ללבנון – באיראן, בעיראק ובסוריה.

- התבססות על **לגיטימציה פנים־לבנונית**. חזבאללה מהווה מזה שנים רבות שחקן מרכזי במערכת הפוליטית והשלטונית הלבנונית. הארגון נהנה ממעמד מיוחד, כגורם היחיד שיכול להגן ביעילות על לבנון מפני האיום הסליפי־ג'יהאדי, ובראשו "המדינה האסלאמית". עם זאת, תמיכה זו אינה מובטחת

המאמר לקוח ממזכר מיוחד: **'העשור השקט': 2006-2016**, בהוצאת המכון למחקרי ביטחון לאומי, שצפוי להתפרסם במהלך 2016.

של השימוש בכוח צבאי כחלק ממגוון המאמצים להפעלה רב־תחומית. זאת, בעיקר כאשר הדרג המדיני הבכיר "מוכון דימויים" ולא מאמין ביכולת להביא לשינוי המצב האסטרטגי מיסודו.

כיצד מגבשים תוכנית אופרטיבית תחת הנחיות מדיניות מעורפלות?

מסקנות ועדות החקירה השונות, בכללן ועדת וינוגרד, לימדו את הדרג המדיני בישראל כי עדיף לו לגבש מדיניות והנחיות עמומות, שיקשו על בחינתן ושיפוטן בתום המלחמה ויאפשרו התחמקות מהשאלה האם הושגו היעדים המדיניים־ביטחוניים שקבעה הממשלה.⁵ על רקע ההנחיות המדיניות הכלליות והמעורפלות, צה"ל נערך לאותם תרחישים שהוא מכיר מהעבר — במקרה זה לאלה של מלחמת לבנון השנייה — תוך ניסיון לתקן את "הקלקולים" של המלחמה הקודמת. אם צה"ל אינו מונחה להביא לשינוי אסטרטגי, אלא לשימור השקט, לחיזוק ההרתעה ולהחזרת המצב שקדם למערכה הצבאית, אפשרויות הפעולה שהוא יתכן ויציע יהיו מוגבלות. על כך משפיעים גם אופי העימותים, חולשת המדינה הלבנונית (שמגבירה את החשש לאי־יציבות וכאוס בתרחישי קיצון), והחשש מ"היתקעות" ממושכת בשטח עוין ומיושב, ללא יכולת "להעביר את המקל" לגורם אחראי. קשיים אלה מצמצמים עד מאוד את התועלת המבצעית הפוטנציאלית מהכרעת האויב, או מכיבוש שטחים שבהם הוא פועל.

ברמה האופרטיבית, עימותים עם שחקנים תת־מדינתיים, ובעיקר חזבאללה, מחייבים לשקול שתי חלופות של רעיונות מערכתיים: החלופה הראשונה היא **פירוק מערכת** של היריב, בשילוב של מאמצים צבאיים עם מאמצים כלכליים, תודעתיים, משפטיים, חברתיים ועוד; החלופה השנייה היא **הבאה לסיום מהיר של הלחימה וחזיקה ההרתעה**, תוך שימת דגש על היכולת לגרום נזק משמעותי ליריב כבר במהלך הפתיחה, ותוך ידיעה ברורה מתי להפסיק את המהלך בטרם יסתגל האויב למצב החדש שנוצר, במקביל להקפדה על השארת מוצא של כבוד עבורו.

יש לבחון שלוש שאלות מהותיות בתהליך קבלת ההחלטות של הממשלה:

- מה נדרש בזמן נתון כדי למנוע את עצם התפרצות המלחמה הבאה?
- אין להוריד מהפרק בכל עת את האפשרות להחליט על "מלחמת מנע". מימוש אפשרות כזו יהיה מבוסס על הערכה שהמלחמה היא ודאית וכי יחסי הכוחות מהווים הזדמנות לישראל לפגוע קשות בחזבאללה ולשנות את מאזן הכוחות בלבנון ובסוריה, במיוחד כאשר כוחות הארגון "מתוחים" בין סוריה ללבנון והוא סובל מאבדות ומשחיקה כתוצאה מהלחימה הממושכת בסוריה.
- יש לדון בשאלת הסבירות לכך שהמלחמה תתפתח בתהליך של הסלמה והידרדרות. משיקולים של לגיטימציה, עדיף לישראל מצב של הידרדרות למלחמה, כזה שניתן להפנות את האשמה בו כלפי חזבאללה.

ניכר כי בשיח בין הדרג המדיני ובין הדרג הצבאי עולה השאלה איזה דימוי של הישג צבאי נדרש כדי שניתן יהיה למנף אותו להישג מדיני. אפקטיביות הכוח הצבאי ממוקדת יותר בממד הפיזי, ומערכת הביטחון בישראל עדיין לא עשתה את ההתאמה של השימוש בכוח צבאי כחלק ממגוון המאמצים להפעלה רב־תחומית. זאת, בעיקר כאשר הדרג המדיני הבכיר "מוכון דימויים" ולא מאמין ביכולת להביא לשינוי המצב האסטרטגי מיסודו

הדרג המדיני בישראל מתחמק, ככל הנראה, מבירור של שאלות יסוד אלו, וחשיבתו ושיקוליו נעים סביב שני צירי החלטה: האחד קשור לממד התודעתי מול הממד הפיזי; השני קשור למנעד שבין שימור המצב הקיים ובין שינוי מצבה האסטרטגי של ישראל. צירים אלה אמורים להשפיע על בחירת המתווה האופרטיבי המתאים למטרות המדיניות. ניכר כי בשיח בין הדרג המדיני ובין הדרג הצבאי עולה השאלה איזה דימוי של הישג צבאי נדרש כדי שניתן יהיה למנף אותו להישג מדיני. אפקטיביות הכוח הצבאי ממוקדת יותר בממד הפיזי, ומערכת הביטחון בישראל עדיין לא עשתה את ההתאמה

המאמר לקוח ממזכר מיוחד: **'העשור השקט': 2006-2016**, בהוצאת המכון למחקרי ביטחון לאומי, שצפוי להתפרסם במהלך 2016.

אם צה"ל בוחר בגישת **הפירוק המערכתי** של חזבאללה, עליו לבחון את השאלות הבאות:

- האם הוא מסוגל לצמצם באופן ניכר את יכולות השיגור של חזבאללה ותומכיו מלבנון ואף מסוריה? יש לזכור שלצה"ל יכולות תקיפה מדויקות ועוצמתיות, המבוססות על מודיעין איכותי, בנוסף ליכולות גבוהות ליירוט טילים ורקטות ("כיפת ברזל" ו"שרביט קסמים"), אך אלו לא מספיקות כדי להביא לנטרול יכולת הפגיעה של חזבאללה בעורף הישראלי.
- בהמשך לשאלה הראשונה, האם נדרש תמרון קרקעי לשטח לבנון כדי להרחיק את מאחזי חזבאללה מגבול ישראל ולנקות את השטח מיכולות שיגור ומאיום כלפיה?

עיתוי נכון לסגירת העימות. למרות הרצון לסנכרן בין מיצוי ההישגים הצבאיים ובין הישגים מדיניים, יש להימנע מהתאמה בין השעון האופרטיבי, שמתקתק במהירות גבוהה, ובין השעון המדיני, האיטי יותר. הניסיון מלמד כי התיאום בין שני השעונים גורם לפיחות בתפוקות המבצעיות

- מה מדיניות הפגיעה במרחבים עירוניים וכפריים, בהם מוסתרות תשתיות השיגור של חזבאללה, וזאת במגבלות הנזק האגבי?
- האם לצה"ל יש "בנק מטרות" המאפשר פגיעה אפקטיבית במערכי הפיקוד, השליטה והלוגיסטיקה של חזבאללה?
- מידת הסבירות של היפגעות כוחות יוניפי"ל בדרום לבנון וההשלכות האפשריות של לחץ בין לאומי להפסקת המלחמה בטרם השלימה ישראל את יעדיה הצבאיים.
- האם להטיל על לבנון את האחריות לנעשה בתחומה, בהתחשב במרכזיותו של חזבאללה במערכת הפוליטית הלבנונית ובהיותו דה פקטו הצבא של המדינה? האם על צה"ל להסב נזק כבד לתשתיות המדיניות והאזרחיות בלבנון בתגובה לפגיעת של חזבאללה בעורף הישראלי? לחילופין, האם לשקול תקיפת תשתיות לבנוניות, בעיקר בהקשרי גמול והרתעה מפני תקיפת תשתיות בישראל?

המאמר לקוח ממזכר מיוחד: **'העשור השקט': 2006-2016**, בהוצאת המכון למחקרי ביטחון לאומי, שצפוי להתפרסם במהלך 2016.

אם צה"ל יידרש על ידי הדרג המדיני **להביא לסיום מהיר של הלחימה ולחזק ההרתעה**, עליו לבחון שאלות אחרות:

- כיצד לגשר בין הרצון לשלוט במדרגות ההסלמה כדי להימנע מהידרדרות למלחמה מלאה, לבין הצורך להקדים ולפגוע במרב היכולות המאיימות של חזבאללה, בטרם יופעלו נגד ישראל בדרך שיש בה פוטנציאל להסלמה מהירה?
- האם בידי צה"ל תמונת מודיעין איכותי המעניקה לו "בנק מטרות" איכותיות, שתקיפתן בראשית הלחימה תפתיע את חזבאללה ותגרום לו להלם שימחיש כי המחיר של הימשכות הלחימה גבוה מהפסקתה המיידית?
- האם תקיפת תשתיות מדיניות לבנוניות תביא לסיום מהיר של המלחמה? בהקשר זה, על צה"ל לקחת בחשבון לחץ חיצוני על ישראל לסיים את הלחימה עוד בטרם היא תסב נזק כבד מאוד ללבנון.
- האם יש תכלית לגישה עקיפה של תקיפת מטרות חיוניות וכואבות לאיראן בסוריה ובלבנון, כדי שזו תנחה את חזבאללה להפסיק את הלחימה?
- האם צה"ל ערוך ומוכן למנוע חדירת קבוצות טרור לפיגועים ביישובים ישראליים ולחטיפת חיילים ואזרחים?

בכל תרחיש, יש לתכנן כבר בתחילת הלחימה את אסטרטגיית היציאה, שתסייע בבחירת עיתוי נכון לסגירת העימות. למרות הרצון לסנכרן בין מיצוי ההישגים הצבאיים ובין הישגים מדיניים, יש להימנע מהתאמה בין השעון האופרטיבי, שמתקתק במהירות גבוהה, ובין השעון המדיני, האיטי יותר. הניסיון מלמד כי התיאום בין שני השעונים גורם לפיחות בתפוקות המבצעיות. ניתן גם להעריך, כי לאור מגבלותיהם של מנגנונים בין לאומיים וכוחות לשמירת שלום, ובשל חולשתם המובנית בתחום האכיפה, לא יהיה זה נכון להאריך את הלחימה בניסיון להשיג החלטות "חזקות" יותר במועצת הביטחון.

כישלון ביישום ההגיונות האלה יסייע לאויב להסתגל למצב המלחמה ויהפוך אצלו את

טווח, שרובם מוטמעים בשטח בנוי ומאוכלס). מימוש משימות אלו מעורר את השאלה האם הוא דורש בהכרח הפעלת מסה כבדה של סדר כוחות רב־אוגדתי, או שעדיפות דווקא גמישות, ניידות ומהירות, המושגות בהפעלת כוחות במסגרות משולבות ומצומצמות.

אם תיבחר גישת ה**סינים המהיר**, יש חשיבות גבוהה למהלך פתיחה מפתיע, שתכליתו תהיה הסבת מכה כואבת ביותר לחזבאללה (גם ברמה הטקטית־אופרטיבית), המבוססת על עליונות מודיעינית והזדמנויות מבצעיות. בגישה זו ראוי להימנע מהפעלה אוטומטית של יכולות אוויריות בתפיסה של "הספקי תקיפה" ולהתמקד בפגיעה מדויקת במטרות המהוות מרכזי כובד עבור חזבאללה. במקביל, חשוב להפעיל "עוצמה חכמה", הווה אומר ריכוז מאמצים רב־חומיים שאינם קינטיים בלבד. מדיניות כזו מיועדת לסכל את יעדי חזבאללה ולחזק את ההרתעה הישראלית, ובה בעת לחזק שחקנים במערכת הלבנונית שהם בעלי אינטרסים חופפים לישראל — כאלה שיכולים לחזק את האופוזיציה לחזבאללה בחברה הלבנונית ביום שאחרי המלחמה.

בכל גישה להפעלת כוח שתיבחר, יש תפקיד מרכזי לרגל ההגנה. יכולות היירוט של הרק"ק והטק"ק מאפשרות הגנה על אתרים ואזורים אסטרטגיים, דבר המעניק אורך נשימה ורציפות תפקודית של צה"ל ושל העורף האסטרטגי. בד בבד, נדרשת תשומת לב ייחודית לעורף האזרחי, בדגש על הכנסת האוכלוסייה למשטר של שהייה ממושכת במרחבים ממוגנים, כדי להקטין את הפגיעה בנפש. תוצאות של מלחמה נמדדות גם במספר הנפגעים בעורף, בהלכי רוח ובחוסנה של החברה במהלך המלחמה ולאחריה.

במתארי המלחמה הנוכחיים קשה להגיע למצב של הכרעה אסטרטגית מול אויב כמו חזבאללה. עם זאת, עדיין נדרשות יכולות הכרעה טקטיות בכל מפגש עם כוחות חזבאללה בשדה הקרב. הדרג הצבאי חייב להבהיר לדרג המדיני כי אין תכלית להפעלת כוח המוכוונת רק ליצירת **דימוי** של ניצחון. ישראל צריכה להפעיל את עוצמותיה המגוונות לשם השגת יתרונות

המשוואה בין התועלת בהמשך הלחימה ובין מחיר ההפסד. מכאן עשוי להתפתח מתאר התשה הדדי, שיביא למערכות ארוכות מהמתוכנן. לפיכך, יש לתת עדיפות לקביעת עובדות מבצעיות ברורות בשטח, ובהמשך — למינופן להישג מדיני. המעצב העיקרי של המציאות של אחרי המלחמה יהיה מאזן המחירים לצדדים ומאזן הכוחות שיתפתח, ולא הנוסח של החלטת מועצת הביטחון בסיומה.

תפיסת ההפעלה של צה"ל

בסבבי העימותים בלבנון וברצועת עזה ניתנה עדיפות גבוהה למאמץ האש המסיבית ולתקיפה מנגד במסגרת הפעלת הכוח של צה"ל, תוך ניצול יכולות מודיעיניות ומבצעיות מדויקות, ובתוך כך מניעת נזק אגבי וצמצום הפגיעה בחיילי צה"ל. ההסתמכות על יכולות האש — המדויקת וגם המסיבית — הביאה להעדפת גישה של שחיקת האויב באמצעות יכולות מנגד. לפיכך, נדחה התמרון היבשתי לשלב מאוחר ככל הניתן. למעשה, התמרון היבשתי היה צעד כמעט אחרון, שבוצע רק אם צה"ל לא עמד בהישגים הנדרשים בהפעלת האש, ואם נדרש ליצור דימוי של ניצחון, בו צה"ל פועל ואף שולט בשטחי האויב, ומנקה אותם מאוימים ומתשתיות צבא וטרור.

במתארי המלחמה הנוכחיים קשה להגיע למצב של הכרעה אסטרטגית מול אויב כמו חזבאללה. עם זאת, עדיין נדרשות יכולות הכרעה טקטיות בכל מפגש עם כוחות חזבאללה בשדה הקרב. הדרג הצבאי חייב להבהיר לדרג המדיני כי אין תכלית להפעלת כוח המוכוונת רק ליצירת דימוי של ניצחון. ישראל צריכה להפעיל את עוצמותיה המגוונות לשם השגת יתרונות אסטרטגיים, הפותחים בפנייה אופציות חדשות ויוצרים אפשרות לעיצוב סביבה נוחה יותר לאחר הלחימה ולאורך זמן

בגישת **פירוק המערכת** של חזבאללה דרוש תמרון מהיר, סמוך לפתיחה המערכה, כדי להפחית ולדכא את השיגורים והאש מהמרחב שנכבש ולהגיע למרכזי כובד שהם הנקודות הקריטיות של הארגון (מרכזי פיקוד ושליטה, היחידה המפעילה את מערך השיגורים, משגרי טק"ק ורק"ק ארוכי

המאמר לקוח ממזכר מיוחד: **'העשור השקט': 2006-2016**, בהוצאת המכון למחקרי ביטחון לאומי, שצפוי להתפרסם במהלך 2016.

עם חזבאללה מעלה את הסבירות שגם הוא יילחם בצה"ל, באופן שיחייב לפגוע בו פגיעה משמעותית. נוכחות נרחבת יחסית של כוחות בין־לאומיים הפועלים במסגרת יוניפי"ל, תגביר ותקדים את מעורבותם של האו"ם והמדינות התורמות לסיום המלחמה. קיימת סבירות לשבירת שיווי המשקל הדינמי במלחמה מרובת השחקנים בסוריה, כאשר גורמים סוניים רדיקליים ינצלו את העתקת המאמץ העיקרי של חזבאללה כלפי ישראל כדי להגביר את הלחץ להפלת משטר אסד ולאפשר התפשטות שלהם ברחבי סוריה ואולי אף ללבנון. נוכח אפשרות כזאת, איראן עלולה לשגר כוחות משלה למרחב הצפוני, בהיקף נרחב משעשתה עד כה.

נכון גם להניח ששיקום לאחר המלחמה יתנהל לאט יותר מאשר בעשור שחלף, בשל ההרס הנרחב במזרח התיכון, בעיית הפליטות (בלבנון נמצאים כבר יותר ממיליון פליטים סונים מסוריה), ובשל סדר עדיפות שונה בקהילה הבין־לאומית. המלחמה עשויה להביא לחוסר יציבות מעמיק בלבנון, ואולי אף להתעצמות תהליך ההתפרקות של סוריה כמדינה, במיוחד משום שחזבאללה מהווה כיום גורם מייצב מרכזי משני צדדיו של הגבול הסורי־לבנוני. ייצוב מרחב הגבול לאחר הלחימה יהיה תלוי ביכולתו וברצונו של צבא לבנון לעשות כן, ובנכונות הקהילה הבין־לאומית להמשיך ולהשקיע מאמצים בכך, בסביבה שרמת הסיכון בה תגבר.

סיכום והערכה

במלאת עשור למלחמת לבנון השנייה מתחדדות זו מול זו שנות השקט חסר התקדים בגבול הצפוני של ישראל והתעצמותו הצבאית של חזבאללה, אשר נותר כעת האיום הצבאי הישיר העיקרי על מדינת ישראל. צה"ל, כצבא מקצועי, בונה את כוחו ומוכנותו לתרחיש של מלחמה עם חזבאללה בלבנון, תוך התאמת התוכניות המבצעיות ליכולותיו העדכניות של הארגון מצד אחד, וליכולותיו של צה"ל עצמו מצד שני. אלו וגם אלו התפתחו וגדלו בשנים האחרונות באופן ניכר.

אסטרטגיים, הפותחים בפנייה אופציות חדשות ויוצרים אפשרות לעיצוב סביבה נוחה יותר לאחר הלחימה ולאורך זמן.

הצורך בניבוי תפיסת הפעלה רב־תחומית של מגוון מאמצים – צבאיים, דיפלומטיים, כלכליים, אזרחיים, הומניטריים, משפטיים, תקשורתיים ותשתיתיים – תחת המסגרת המארגנת של "עוצמה חכמה", הינו חיוני, וזאת לפני המלחמה, במהלכה ואחריה. תפיסה זו מתעצבת תוך קיומו של תהליך למידה שיטתי ומתמיד, המתקיים גם במהלך הלחימה, כמענה רלוונטי לאיום ספציפי או למצוק של איומים. בתוך כך, יש לקחת בחשבון שיקולים של יציבות ומשילות, מיתון מצוקות האוכלוסייה, הפחתת מאתרי הגיוס המשמשים לטרור ולרדיקליזציה, וחיוזוק גורמי כוח שיש להם פוטנציאל לשתפות אינטרסים עם ישראל. התפיסה הרב־תחומית מחייבת מאמץ מתואם לעיצוב מדיניות יוזמת שנועדה לשפר את מצבה של ישראל במרחב ובעולם, החל ברמה המדינית וכלה בסכרון כל הגופים המבצעים הנדרשים לפעול, מתוך הבנה משותפת ואחדות מטרה.

השלכות המצב האסטרטגי האזורי

השתנות הסביבה האסטרטגית מאז מלחמת לבנון השנייה היא דרמטית: נוכחותה המחודשת של רוסיה בסוריה מגלמת מגבלה אפשרית על חופש הפעולה האזורי של ישראל בזירה בעימות עתידי, ומחייבת לכל הפחות תיאום. היא גם מצביעה על סבירות למעורבות רוסית, בעיקר כדי למנוע נפילת המשטר הנוכחי בסוריה, וכנגזרת מכך – כדי להביא לסיום מהיר של מלחמה בין ישראל לחזבאללה.

עמדתן העוינת של המדינות הסוניות כלפי חזבאללה ואיראן מגבירה את פוטנציאל תמיכתן בהחלשת איראן ובפגיעה של צה"ל בחזבאללה ובלבנון, כמדינה המזוהה על ידם כ"מדינת חזבאללה". נוכחותו הנרחבת של חזבאללה בסוריה מגבירה את הסיכוי שילחם בישראל גם משטחה. השותפות המעמיקה של צבא לבנון

המאמר לקוח ממזכר מיוחד: **'העשור השקט': 2006-2016**, בהוצאת המכון למחקרי ביטחון לאומי, שצפוי להתפרסם במהלך 2016.

הגרעין שחתמה איראן עם הקהילה הבין-לאומית בקיץ 2015. חזבאללה, מצדו, השקוע עד צוואר במלחמה בסוריה, יתקשה להתפנות לאורך זמן למלחמה בשתי חזיתות עם יריב כמו ישראל, וחושש להשלכות של מלחמה כזו על מעמדו בלבנון.

גם לממשלת ישראל, שבחרה במדיניות של אי-התערבות בתהפוכות האזוריות, אין אינטרס להסלים את המצב בזירה הצפונית בכלל ובחזית הלבנונית בפרט, במיוחד לאחר שזכתה לעשר שנות רגיעה חסרת תקדים. עם זאת, שני תרחישים יכולים להפר את מאזן ההרתעה ולפגוע באינטרסים ההדדיים להימנע ממלחמה בעת הנוכחית: האחד הוא דינמיקה של הסלמה, שיכולה להתפתח מרצף של אירועים, כאשר כל צד ירגיש מחויב להגיב על פעולה של הצד השני מטעמים של שמירת ההרתעה וחשש מהפרת "כללי המשחק" המקובלים. המדובר במעין חזרה על הטעות של מלחמת לבנון השנייה – הידרדרות למלחמה מבלי ששני הצדדים רוצים להיקלע אליה. התרחיש השני נעוץ בתחושות השוררות בצד הישראלי, העשויות ליצור סחרור בלתי נשלט: הערכה כי העימות הבא עם חזבאללה הוא בלתי נמנע וכי מדובר רק בשאלה של זמן, וכאשר יפרוץ, תהיה זאת הזדמנות לתקן את הפגמים שהתגלו במלחמת לבנון השנייה. ממשלת ישראל חוננה בתבונה, בכוח ובכלים לחיזוק ההרתעה הישראלית ולהפחתת השפעתם של הגורמים המסלימים, במטרה להרחיק ככל הניתן את העימות הבא עם חזבאללה.

הערות

- 1 ראו דבריו של גדי איזנקוט כשהיה מפקד פיקוד הצפון: אלכס פישמן ואריאלה רינגל-הופמן, "יש לי כוח אדיר, לא יהיו לי תירוצים", **ידיעות אחרונות**, 3 באוקטובר 2008; כן ראו דבריו של סגן הרמטכ"ל יאיר גולן: יוחאי עופר, "סגן הרמטכ"ל: 'במלחמה הבאה יתפוצצו עשרות טילים במרכז'", *NRG*, 27 ביוני 2016, <http://www.nrg.co.il/online/1/ART2/792/352.html>.
- 2 יואב זיתון, אימתר אייכנר, אחיה ראב"ד ורועי קייס, "צה"ל תקף 14 מטרות בסוריה: 'כוח קודס האיראני אחראי לירי'", *ynet*, 21 באוגוסט 2015, <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4692993,00.html>.

ההבדלים העיקריים בין מלחמת לבנון השנייה לבין עימות אפשרי עתידי עם חזבאללה נעוצים לא בשינוי יחסי הכוחות, אלא בהשתנות הדרמטית בסביבה האסטרטגית, ובמרכזה מלחמה אזורית רבת משתתפים, שמרכזה בסוריה ובעיראק, ותוצאותיה הן חורבן נרחב, הרג המוני ופליטות המוניות, התחדדות האיבה והיריבות בין המחנות השיעי והסוני, תופעת "המדינה האסלאמית", ונוכחות ופעילות של צבאות מעצמתיים ואזוריים במרחב.

במצב האסטרטגי הנוכחי, הסבירות לכך שאיראן וחזבאללה ייזמו הסלמה מול ישראל היא נמוכה. לאיראן אין אינטרס לדחוף לעימות צבאי עם ישראל, בעיקר בשל היותה «מתוחה» ביותר מדי זירות לחימה וסכסוכים אזוריים, ולאור ירידת המתח הגלוי בין שתי המדינות לאחר הסכם הגרעין שחתמה איראן עם הקהילה הבין-לאומית בקיץ 2015. חזבאללה, מצדו, השקוע עד צוואר במלחמה בסוריה, יתקשה להתפנות לאורך זמן למלחמה בשתי חזיתות עם יריב כמו ישראל, וחושש להשלכות של מלחמה כזו על מעמדו בלבנון.

מטרת המינימום של ישראל במלחמה עתידית עם חזבאללה היא לצמצם את היקף הפגיעה בה במהלך הלחימה ואת מחיריה הישירים והעקיפים, להרתיע את חזבאללה מפגיעה בישראל בעתיד, ולמנוע ערעור היציבות בגבולות הזירה הצפונית, גם מצד גורמים אחרים. בסיום המלחמה תשאף ישראל לשמור על חופש הפעולה הצבאי שלה, כגון חופש הפעולה האווירי בשמי לבנון וסוריה. מעבר לרמה זו, עשויה ישראל לחתור לשינוי המציאות הביטחונית בזירה הצפונית באמצעות החלשה משמעותית של חזבאללה ושל השפעת איראן. שינוי כזה יחייב פגיעה קשה בארגון והטיית מאזן הכוחות בלבנון ובאזור לרעתו לאורך זמן.

במצב האסטרטגי הנוכחי, הסבירות לכך שאיראן וחזבאללה ייזמו הסלמה מול ישראל היא נמוכה. לאיראן אין אינטרס לדחוף לעימות צבאי עם ישראל, בעיקר בשל היותה «מתוחה» ביותר מדי זירות לחימה וסכסוכים אזוריים, ולאור ירידת המתח הגלוי בין שתי המדינות לאחר הסכם

המאמר לקוח ממזכר מיוחד: **'העשור השקט': 2006-2016**, בהוצאת המכון למחקרי ביטחון לאומי, שצפוי להתפרסם במהלך 2016.

- 3 עמוס הראל, "נאום האמוניה של נסראללה: איום ישן באריזה חדשה", **הארץ**, 17 בפברואר 2016, <http://www.haaretz.co.il/news/politics/.premium-1.2854685>.
- 4 גדי איזנקוט, "השתנות האיום? המענה בזירה הצפונית", **צבא ואסטרטגיה**, כרך 2, גיליון 1, יוני 2010, [http://heb.inss.org.il/uploadimages/Import/\(FILE\)1276609650.pdf](http://heb.inss.org.il/uploadimages/Import/(FILE)1276609650.pdf).
- 5 על סוגיית תהליך הצבת היעדים המדיניים בעימות, ראו: אודי דקל ושלמה ברום, "רצועת עזה – 'שיקום תמורת פירוז', שחרור המצור הכלכלי והידוק המצור הביטחוני", **מבט על**, גיליון 580, 27 ביולי 2014, <http://heb.inss.org.il/index.aspx?id=4354&articleid=7360>.